

De Keersmaeker: Bij De Vere worden veel teksten in fragmenten gebracht of voorgedragen. Het zijn teksten die soms al lang in de hoofden van de mensen leven, zoals Shakespeares *Timon van Athene* bij Damiaan De Schrijver of Pirandello's *Zes personages* bij Willy Thomas.

Vercruyssen: De Vere levert ook een frame waarbinnen je allerlei dingen kan doen, zoals de *Eenakters* van Strindberg die je al dikwijls hebt vastgepakt, maar waarvan je nooit een volwaardige voorstelling kon maken. Je hebt altijd iets van: ja, dat is een half uur tekst, we moeten daar nog iets bijdoen of weet ik wat.

Etcetera: Zou je aan één van die teksten nu nog vier of vijf weken kunnen werken?

De Keersmaeker: Je weegt het ene niet af tegen het andere. We zijn al twee maanden bezig met *Public Enemy*. Aan *Dantons dood* zullen we ook weer twee of drie maanden werken.

Vercruyssen: Het bevrucht elkaar heel de tijd, maar de rust en de intimiteit om van twee tot zes te bewerken, naar huis te gaan, na te denken, te piekeren, de volgende dag terug te komen...

De Keersmaeker: ...en de tekst langer tot je te laten komen in al zijn verbanden, daar boeken over te kunnen lezen, is iets wat even noodzakelijk is. Absoluut!

Vercruyssen: We werken alsminder aan de uiterlijkheid van de voorstelling. De afspraken hoe we moeten gaan spelen of hoe de intonaties moeten liggen, hoe de mensen in de zaal of op de scène moeten staan, daar zijn we sowieso niet mee bezig. En dat zal nog minder worden omdat dat niet interessant is. Maar echt lang aan iets werken, en dat is voor ons acht weken, dat is heel relevant en heel plezant.

De Keersmaeker: De Vere is voor mij eigenlijk geen repertoire van teksten, maar een repertoire van mensen. Een repertoire van mensen die met hun boeken, in de minst stoffelijke betekenis van het woord, bij elkaar komen. Dat is het spannende eraan.

Uitvergrooten

Etcetera: Je hebt repertoire in de betekenis van een verzameling van teksten maar ook het repertoiretheater als groot ensemble dat meestal repertoire speelt.

Vercruyssen: Wij zijn een repertoiretheater, wij spelen teksten, wij spelen normale stukjes, normale avonden, wij zijn heel gewoon. Moeten repertoiretheaters zoals KNS of KVS blijven of niet – ik heb daar de laatste vijf of zes jaar niets meer van gezien? Ik heb daar geen zinnige dingen over te zeggen. Bij een grote scène heb ik immense

vraagtekens, maar toch spelen we met de gedachte om *Dantons dood* op een grote scène te gaan spelen. Niet om dan ineens voor zeshonderd man te spelen, maar om die leegte te hebben. Honderd toeschouwers en de verste op drie meter van je neus, dat is perfect.

De Keersmaeker: Maar we willen daar wel eens mee experimenteren, wat dat juist is als je er vierhonderd voor je neus hebt.

Vercruyssen: Dat is het! Zoals we nu spelen, dat kan niet voor zeshonderd man. Iets uitvergrooten, dat betekent niets! Alles blijft even klein ook al sta je te brullen en te tieren en te zwaaien met je armen. Dat komt omdat alles even groot of even klein is.

De Keersmaeker: Als je in een grote zaal speelt, neem je dat besef ook mee in je werkproces.

Etcetera: Wat doe je met de kritiek dat het theater publiek verliest?

Vercruyssen: Dat is heel belangrijk, maar je bent maar een klein roeiertje in een hele grote boot. Je kan alleen maar de teruggang en de leegloop vaststellen en ondertussen je uiterste best doen. Die terugloop is trouwens erg relatief. Als Blauwe Maandag een voorstelling brengt, dan moet je weken lang op voorhand reserveren.

De Keersmaeker: Het klinkt misschien pretentius, maar ik geloof niet dat STAN van een terugloop moet spreken. De zalen die wij bespelen zitten vol.

Etcetera: Op het experiment van De Vere is er vrij weinig publieke respons gekomen. Was dat experiment misschien belangrijker voor jullie dan voor het publiek?

Vercruyssen: Ik ga me geen pedante opmerkingen laten ontvallen als: dat is belangrijk voor het publiek alleen het snapt het nog niet. Maar ik vind wel dat het ook voor het publiek relevant experiment was.

De Keersmaeker: Je denkt daar natuurlijk toch over na. Als je voor een handvol mensen speelt, dan werkt dat op je in. Je kan dat niet ontkennen.

Vercruyssen: Voor mij is het gevecht tussen theater en de politieke realiteit veel dwingend dan de vraag hoe het publiek zich gedraagt tegenover dat medium. Ik blijf erbij dat je toch maar een schakel bent in die algemene attitude.

Etcetera: Is de relatie tussen theater en de realiteit één van de redenen waarom jullie terugvallen op de stukken van eind vorige eeuw? Strindberg, Wilde en Tsjechov tonen op de een of andere manier een bugerij in verval, een overrijpe burgerij, die op het punt staat te verdwijnen en waarvoor iets anders in de plaats gaat komen. Is dat voor jullie nog steeds een relevante analyse op het einde van deze eeuw?

Vercruyssen: We staan vooral stil bij het gegeven dat we nu te maken hebben met een overrijpe 'bevolking', en verder niets. Je kan als individu denken of hopen dat er iets moet veranderen, maar dat is niet wat wij als toneelgezelschap moeten meedelen, want dan zou het moraliserend worden en dat wil ik vermijden. De burgerij heeft veel humor en zelfrelativering verloren. De schrijver heeft zich na de Tweede Wereldoorlog buiten de maatschappij gesteld, kijk maar naar Thomas Bernhard. Maar rond de eeuwwisseling zaten die schrijvers min of meer in de maatschappij. Ze slaagden er toch in om op een bepaalde manier onwaarschijnlijke dingen te zeggen over diezelfde maatschappij. Ibsen, die nu vaak beschouwd wordt als een burgerlijk schrijver, was toen een zeer vooruitstrevend man die dingen zei die burgerlijke schrijvers nu niet meer durven zeggen. En Wilde vind ik sowieso onderschat wat de verregaande anarchistische en politieke consequenties van zijn teksten betreft. Wilde maakte tegelijk een komedie en toonde het meedogenloze. Die barsten willen we tonen.

De Keersmaeker: Je staat nu ook met je twee voeten in de maatschappij. Je kan niet zeggen: ik speel toneel en bewoon de wereld daarnaast.

Vercruyssen: Maar je kan niet ontkennen wat Heiner Müller zegt, nl. dat theater buiten de maatschappij staat. Want anders word je pretentius en ga je jezelf vergelijken met iemand die van negen tot vijf moet gaan werken om overeind te blijven. Wij zitten niet in die positie en leven op een manier wel naast de maatschappij. Wij doen andere dingen dan 90% van de bevolking. Je kan dan nadenken over de positie van theater, in of tegen of naast die maatschappij. Als je mij vraagt of ik in deze maatschappij sta, dan zeg ik: nee, maar dat heeft dan met mijn analyse van de kapitalistische systemen.

De Keersmaeker: Natuurlijk sta je erin!

Vercruyssen: Je staat erin en je staat er niet in. Een acteur heeft de verantwoordelijkheid om een voorstelling te maken en wat hij binnen die voorstelling doet, dat is zijn verantwoordelijkheid. De taak van een speler is zich in een confrontatie te stellen met mensen op een oorspronkelijke manier, met een schitterende tekst. De verantwoordelijkheid om de mensen te entertainen, waarvoor hun geld te geven, dat zijn allemaal begrippen die bijzonder discutabel zijn. Als het de verantwoordelijkheid van een acteur is om te doen 'alsof' als hij geen goeie dag heeft, dan zeg ik inderdaad nee. Een speler en een collectief van spelers moeten proberen zo weinig mogelijk te bedriegen. Ze